

Rolf Schieder (hrsg.), *Die Gewalt des einen Gottes : die Monotheismus-Debatte zwischen Jan Assmann, Micha Brumlik, Rolf Schieder, Peter Sloterdijk und anderen*

Berlin : Berlin Univ. Press, 2014

360 S. ; 21 cm

ISBN: 978-3-86280-067-4

О религији и насиљу – дебата о монотеизму

Једна од фундаменталних савремених дебата о монотеизму има два опречна смера. Са једне стране је заступљена теза да религија подстиче насиље, са друге да религија заснива мир. Обе тезе су истините, уколико се под истином разуме емпиријска очигледност. Обе тезе могу бити и оповргнуте, односно фалсификоване, будући да постоје истине које се не могу бројевима доказати.

Књига пред нама коју је приредио Ролф Шидер тематизује аргументативне стратегије тих двеју укрштених теорија.

Познати немачки египтолог и културолог, проф. др Јан Асман, иницирао је ову дебату. Његова књига *Мојсије Египћанин*, објављена 1998, као и доцније написана књига *Мојсијевско раздвајање*, студија о „цени монотеизма“, подлога су за ову плодну контроверзу. Асман тврди да је Мојсије у Старом Завету примањем

Десет заповести (Декалога) на Синају учинио радикални обрт, одвојио се из скупа религија са многобожачким (политеистичким) култовима, окренуо се једном Богу и тиме

утемељио „разликовање између истините и погрешне религије“. Мојсије је отуда постулирао модел „противрелигије“ и тиме монотеистичким религијама, јудејству, хришћанству и исламу, имплицитно приписао „нетолерантност“: „Оне морају да имају јасан појам разликовања онога што их са другим религијама чини неспојивим.“ То је за Асмана „насиље монотеизма“.

DIE
GEWALT
DES EINEN
GOTTES

DIE MONOTHEISMUS-
DEBATTE
ZWISCHEN
JAN ASSMANN,
MICA BRUMLIK,
ROLF SCHIEDER,
PETER SLOTERDIJK
UND ANDEREN

Ова теза је у медијима имала контроверзан ехо. Први је на ову тезу одговорио познати немачки савремени филозоф Петер Слотердајк. Он вели да је тим „монотеистичким обртом“ истовремено изникла „неутрална култура тоталитарног чланства“. Мојсије је у савезу и завету са Богом у „сенци Синајске горе“ прихватио „експлицитну културну обавезу на суровост“ у односу на недоследне чланове у унутрашњим редовима и спољним непријатељима.

Берлински теолог Ролф Шидер је 2008. у својој књизи *Jesu li religijne oibasne? (Sind Religionen gefahrlich?)* одлучно одбацио тезе Асмана и Слотердајка, са аргументом да за „литерарну фигуру“ Мојсија није било одлучујуће разликовање између „истинит и погрешан“, већ између „слободан и неслободан“. Сходно тој тези погрешна је теза о монотеистичким религијама као суштински насилним.

Текстови Асмана, Слотердајка, Шидера, као и остали прило-

зи овој дебати – Михе Брумлика, Марсије Пели и теолога Маркуса Вита и Клауса Милера, објављени су у овој књизи, као и две додатне реплике Јана Асмана.

Приређивач Ролф Шидер истиче да монотеистичке религије поседују „специфично насиље“ у „Божије име“. Да ли ово нужно упућује на питање није ли тиме свет постао још суровији, или нуди нове аргументе за легитимацију насиља? Ова дилема за фундаменталисте не постоји.

У овим надконфесионалним конфронтативним позицијама је можда недовољно истицан миротворни потенцијал монотеизма. Тај аспект монотеизма је ишчезао из „угла гледања“ ових бораца укрштених копаља и пера. Но, и мимо тога, ова дебата проширује видике, те је препоручујемо свима којима је питање амбивалентне улоге религије у историји, политици и друштву предмет размишљања.

Зоран Андрић